

Asia: VN/17928/2024

Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Vammaisfoorumi on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Kiitämme lausuntopyynnöstä.

Vammaisfoorumi kannattaa 29 pykälän muotoilua siltä osin, että mobiililaitteita saa käyttää opettajan luvalla tai terveydenhoitoon tai apuvälineenä (esim. puhetta tukevaan tai korvaavaan kommunikaatioon ja toiminnanohjaukseen liittyvät ohjelmat). Tämä on sopusoinnussa YK:n lastenoikeuksien 23 artiklan mukaan, jossa todetaan, että vammaisen lapsen erityistarpeet tulee huomioida ja hänen tulee saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä.

Lapset, joilla on vamma tai sairaus, voivat tarvita teknisiä apuvälineitä tunneilla ja tietyissä tapauksissa apuväline voi olla myös lapselle apuvälineeksi myönnetty puhelin tai muu mobiililaitte. Näiden käytön salliminen jatkossakin on erittäin tärkeää. Terveydellisistä syistä puhelimen käyttö on myös tarkoituksenmukaista sallia. Ehdotamme muotoiluksi seuraavaa: Oppilas saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta koulupäivän aikana opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon, apuvälineenä sekä yksilöllisten vammasta tai toimintarajoitteesta aiheutuvien tarpeiden mukaisena kohtuullisena mukautuksena. Mikäli kännykän käyttö on sallittua opettajan luvalla, on erittäin tärkeää varmistua siitä, että opettajalle on riittävä osaaminen tämän tarpeen arviointiin. Päätöksiä tehtäessä lapsen ja vanhempien sekä lapsen kanssa työskentelevien ammattilaisten näkemykset tulee huomioida.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

YK:n lasten oikeuksien 29 artiklan mukaan koulutuksen tulee pyrkiä kehittämään lapsen kasvua täyteen mittaansa sekä 24 artiklan mukaan lapsella on oikeus elää terveenä ja saada tarvittaessa hoitoa. Mobiililaitteiden ja puhelinten käytön rajoittamisen koulussa tulee tukea lapsen ja nuoren kasvua. Mikäli lapsi tarvitsee puhelin tai mobiililaitetta apuvälineenä (esim. liikkumiseen, näkemiseen tai tiedonhakuun) tai kuntoutuksellisista syistä, tulee sen käyttö sallia.

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

Vammaisfoorumi haluaa huomauttaa, että tekoälyn ja sen pohjalle rakennettujen mobiilisovellusten kehittymisen myötä mobiililaitteiden ja puhelinten rooli niin vammaisten kuin vammattomien lasten opiskelussa on kasvanut ja tulee edelleen kasvamaan. Mobiililaitteet ja puhelimet sekä niiden tekoälyyn pohjautuvat sovellukset saattavat tulevaisuudessa myös mahdollistaa vammaisille lapsille aiempaa paremmat mahdollisuudet osallistua koulutukseen.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykäliin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

Kannatamme ehdotusta aluehallintoviraston roolin vahvistamisesta. Vammaisfoorumi on usean vuoden ajanut aluehallintovirastoille oikeutta ennakkolliseen valvontaan, samoin kuin oikeutta antaa huomautus ja määräys järjestäjälle uhkasakon nojalla.

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

Valvontaan tulee osoittaa riittävät resurssit, jotta tehtävä voidaan aidosti hoitaa.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

Vammaisfoorumi kannattaa lisäystä ja toivoo, että esi- ja perusopetuksessa edistetään yhdenvertaisesti myös vammaisten lasten liikunnallista elämäntapaa. Lasten ja nuorten liikkumissuosituksat koskevat kaikkia. Myös lapset, joilla on vamma tai toimintarajoite hyötyvät liikunnallisesta elämäntavasta. Heidät tulee huomioida tasavertaisesti liikunnan edistämisen tavoitteissa. Tämä edellyttää kohdennettuja toimia. Ilman kohdennettuja toimia ja etenkin, jos ”kaikki” ilmausta ei ole avattu, toimintarajoitteiset lapset ja nuoret helposti unohtuvat yleisten liikkumissuositusten kehittämistyöstä, osallisuuden lisäämisestä ja myös seurannasta. Opettajien koulutusta ja koulujen toimintaa tulee kehittää niin, että vammaisurheilun ja -liikunnan muodot sekä soveltava liikunta tulisivat osaksi liikunnan opetusta.

LIITU-tutkimuksen (Ng ym. 2023) mukaan melkein neljännes 7–15-vuotiaista lapsista raportoi kokevansa toimintarajoitteita. Nämä oppilaat myös liikkuvat vähemmän kuin muut lapset. Heissä oli

päivittäin vähintään tunnin liikkuvia 9 prosenttiyksikköä vähemmän verrattuna lapsiin ja nuoriin, joilla ei ole toimintarajoitetta (23 % vs. 32 %). Myös itseraportoitu liikunta-aktiivisuus oli vähäisempää kuin lapsilla ja nuorilla, jotka eivät raportoineet toimintarajoitteita. Karvin (2024[1]) tuoreimmassa Liikkuvaa varhaiskasvatusta koskevassa arvioinnissa suositellaan kohdennettuja toimia vähän liikkuvien lasten, erilaisten vähemmistöjen ja toimintarajoitteisten lasten liikkumisen lisäämiseksi.

[1] <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2024/06/Valtion-liikuntaneuvosto-Liikkuva-varhaiskasvatus-toiminnan-ulkoinen-arviointi.pdf>

Ehdotukseen tulisi lasten oikeuksien lisäksi kirjata YK:n vammaisoikeuksien yleissopimus, jossa mm. artiklassa 30 (osallistuminen kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan ja urheiluun) todetaan: ”jotta vammaiset henkilöt voisivat osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa virkistys-, vapaa-ajan- ja urheilutoimintaan, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla: d) varmistetaan, että vammaiset lapset voivat yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa osallistua leikki-, virkistys-, vapaa-ajan- ja urheilutoimintaan, mukaan lukien koulujärjestelmässä tarjottava toiminta .”

Vammaisfoorumi on huolissaan siitä, onko valvontaa suorittavilla riittävästi osaamista tunnistaa eri vähemmistöihin kuuluvien lasten yhdenvertaisuus liikunnallisen elämäntavan toteutuksessa kouluissa. Tarkempi käsitteiden määrittely kohderyhmästä ”haavoittuvassa asemassa olevat lapset” ja ”muun muassa erilaiset liikkumisen rajoitteet”, voisi osaltaan selkiyttää arvioinnin tekoa.

Jotta osallisuus liikunnalliseen elämäntapaan yhdessä muiden kanssa mahdollistuu, tarvitaan esteettömiä liikuntapaikkoja, kaikille sopivia liikkumisen mahdollisuuksia ja kaikille sopivaa välituntiliikuntaa. Tähän liittyvät myös koulujen liikunnalliset kerhot, joiden tulisi myös olla esteettömiä. Vammaisten lasten liikunnallinen elämäntapa luo puitteet koululiikuntaan ja liikuntaharrastuksiin koulun ulkopuolella sekä aikuisiän liikunnalliseen elämäntapaan. Liikunta osana koulupäivää vahvistaa myös kaveruussuhteita ja tarjoaa vammaisille lapsille yhdenvertaisia mahdollisuuksia sosiaalisten suhteiden luomiseen. Liikuntaa tullaan lisäämään kaikilla kouluasteilla ja ylioppilaskirjoituksiin tulee mahdolliseksi liikunnan kirjoittaminen osana ylioppilastutkintoa (lukiodiplomi). Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan vammaisille lapsille tulisi taata yhdenvertainen mahdollisuus edetä vaihtoehtoisia opintopolkua pitkin.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

Koulut voisivat hyötyä monialaisesta yhteistyöstä liikunnallisen elämäntavan sekä koululiikunnan kehittämisessä. Esimerkiksi kuntien erityisliikunnan ohjaajilla ja vammaisjärjestöillä on tietoa ja hyviä käytäntöjä vammaisten koululaisten liikunnan järjestämisestä.

Valmistelussa olevaan esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin tulisi myös päivittää liikunnallinen elämäntapa. Erityisesti toimintakulttuuria koskevaan normiohjaukseen olisi tarkoituksenmukaista tehdä lisäkirjauksia.

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

Haluamme kiinnittää huomiota kohtaan 36 c § Opetuksen epääminen. Pykälässä todetaan: ”Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen.” Tämä on sinänsä kannatettavaa, mutta kirjausta voisi tarkentaa. Tällaisessa tilanteessa tulisi myös arvioida, onko oppilaan saama oppimisen ja koulunkäynnin tuki ollut riittävää ja hänen tarpeitaan vastaavaa ja käynnistää viipymättä tarvittavat tukitoimet.

Ignatius Katri
Vammaisfoorumi ry